

— Anda Burve-Rozīte

Festivālā Liepājas dzintars 1987.gadā

Brīvības sprādziens

Mūzikas ierakstu *Gada balvu par mūža ieguldījumu* Latvijas rokmūzikā saņēmis Pērkons. Kā radās **legendārā grupa**, kas 80.gados lika bālēt LPSR iekšlietu un kultūras ministriem?

AR TIEM PAŠIEM sprādzieniem, dūmiem uz skatuves un gāzieniem pa elektronisko klavieru taustiņiem, ko tik labi atceros no pusaudžu gadiem 80.gadu nogalē, Pērkons kāpa uz skatuves arī pagājušajā vasarā Ogres estrādē. Raimonds Bartaševičs, kuru astoņdesmitajos mēs tā milējām viņa izmeklētā stila, neparastās balss un sekspilās izpildījuma manieres dēļ. Nauris Puntulis – solists no «žurnāla vāka», kurš 1989.gadā satriecoši skaisti dziedāja *Mēs pārtiekam viens no otra* – ar šo dziesmu Pērkons togad uzvarēja *Mikrofona aptaujā*. Ieva Akurate-re ar dzidro eņģeļa balsi, kura Klāva Elsberga dzejoli *Rūgts ir ne tikai analģīns, bet arī dzīve, ziniet...* nodziedāja tā, kā neviens cits, Atmosdas laikā ar ģitāru plecā kļuva par tautas brīvības alku simbolu. Grupas

Pērkonu izdomāja Akurate-re. Kulakovam bija ideja par Fanfarām

FOTO NO JURA KULAKOVA ARHĪVA

radošā sirds – Juris Kulakovs, kurš grupas pastāvēšanas 30 gadu laikā Pērkonam sarakstījis vairāk nekā 70 dziesmu, vienmēr tekstiem izmantojot labu dzeju.

Konkrētu datumu, kad dzima Pērkons, neviens vairs neatceras. 1980.gada rudenī

Latvijas Valsts konservatorijā 22 gadus vecais komponists Juris Kulakovs pirmo reizi sapulcināja, paša vārdiem, «šo lielisko ģime-ni» jeb topošās grupas sastāvu: jauno aktrisi un dziedātāju Ievu Akurateri, populārās grupas *Menuets* ģitāristus Juri un Leonu Sējānus, bundzinieku Raimondu Bartaševiču, kurš Pērkonā kļuva par solistu, un dziedātāju Nauri Puntuli, bundzinieku Daini Strazdiņu. Pēc dažiem gadiem grupai piepulcējās Ikaris Ruņģis.

Nebūs pārspilēti sacīt, ka Pērkonas enerģija, augstvērtīgā mūzika un dziesmu teksti, kā arī fascinējošais izpildījums ieskandināja Atmosdas laiku. Bet viss sākās ar neformālu koncertu Mākslas akadēmijas karnevālā 1981.gada pavasarī.

80.gados jauni radoši cilvēki cits citu ļoti zināja. Draudzējās. Tikās ballītēs, kur ne tikai iedzēra un dejoja, bet vadīja laiku arī interesantās diskusijās, dalījās idejām. Tā komponists Imants Kalniņš 70.gadu nogalē

Mediņa Mūzikas vidusskolā ieraudzīja jauno gudrīti no Līvāniem lielās smagu rāmju brillēs – Juri Kulakovu. Paaicināja 1978.gadā spēlēt taustiņus *Menuetā*. Tur jaunais komponists sastapās ar Juri un Leonu Sējāniem, Raimondu Bartaševiču. Viņus vienoja interese par mūziku un – kas ne mazāk svarīgi – patriotiskas jūtas pret Latviju, ilgas pēc brīvības. Vēlāk šī tēma caurstrāvoja visu Pēr-kona daiļradi.

KATRU VAKARU – KONCERTS

Ievu ar eņģeļa balsi konservatorijas gaiteni ar Kulakovu iepazīstināja jaunais komponists Jānis Lūsēns. Jauno dziedātāju, kas spēlēja Liepājas teātrī, bija «izbrākējis» Raimonds Pauls un arī Lūsēns. Savukārt Kulakovs atzīst, ka Ievas personības spēku sajutis uzreiz un patikusi arī viņas neparastā balss. Ieva Akurate-re arī bija tā, kas izdomāja grupas nosaukumu – Pērkons. Kulakovam pašam bija ideja par *Fanfarām*.

Raimonds Bartaševičs bija absolvējis Jūrmalas Bērnu mūzikas skolas vijoļspēles klasi. Tas nozīmē, ka spēja tīri intonēt balsi. Kulakovs eksperimentēja – paaicināja viņu skatuves priekšā dziedāt. Vai varbūt bija otrādi (kurš to vairs atceras!) – Raimonds sagribēja kādu Jura dziesmu nodziedāt. Izmēģināja. Skanēja labi! «Man gribējās psihot un ārdīties. *Menuetā* neviens nedziedāja, kā man vajag,» Bartaševičs atceras. «Es parādīju, ka var dziedāt ar aknām, nevis balsi. Nesmu izpildītājs – ja gribu dziedāt, tad dziedu. Ja negribu, atsakos. Savukārt izpildītājs dzied visu, ko tam piedāvā.» *Pērkonā* solistu bija veseli trīs (Ieva, Nauris un Raimonds), un viņš patiesi dziedāja, ko vēlējas. Tā nebija kapriže, bet princips – dziedāt to, ko izjūti ar visām aknām, zem kā vari simtprocentīgi parakstīties.

Kulakovs uzskata, ka tieši Bartaševičs viņu jaunībā izārstēja no sliktas dzejas. Tolaik *Pērkonam* jau bija dziesmas ar jauno dzejnieku Māra Melgalva, Klāva Elsberga vārdiem, bet nez kā komponistam reiz ienācis prātā pamēģināt pašam kaut ko rīmēt. «Tad Raimonds man pateica, ka sūdu nedziedās,» tagad smejas maestro. Nu jau mūžībā aizgājušais dzejnieks Māris Melgalvs kādā senā intervijā izteicies, ka Kulakovam piemīt absolūtā dzejas izjūta.

Pirmais ducis *Pērkonā* dziesmu publiski tika atskaņots 1981.gada pavasarī Mākslas akadēmijas karnevālā. Viņi bija gatavojušies kopš rudens. Mēģinājuši. Satraukums? Nē, jo konservatorijas studenti, to vidū arī Kulakovs, ar Mākslas akadēmijas studentiem draudzējās. Mākslas akadēmijā tolaik studēja brāļi Zariņi, māsas Iltneres, Jānis Mitrevičs.

Iedraudzējās viņi tā: kādā pēcpusdienā Mākslas akadēmijā ieradās konservatorijas studentu delegācija, bija neveikli, lai stīvu kļiedētu, Kulakovs apsēdās pie klavierēm un norūca ziņģi *Es zinu, visi mani nievā*. Jaunajiem māksliniekiem patika. Tā viņi sadraudzējās, un uz savu pirmo lielo koncertu akadēmijas karnevālā *Pērkons* nāca bez uztraukuma. Par koncerta vizuālo noformējumu rūpējās jaunais scenogrāfs Artis Bute.

Tas bija sprādziens! Emocijas nonāca līdz baltkvēlei, un soliste Ieva Akuratere norāva un publikā iemeta krūšturi – padomju laikos tas bija kaut kas neiedomājams. Skanēja vienas no pirmajām *Pērkonā* dziesmām: *Sapumpurots zars* un *Balāde par gulbi* ar Māra Melgalva vārdiem. Dziesmas nesa brīvības lādiņu, kas dumpīgajā studentu vidū izsprāga ar milzīgu spēku, radot spēcīgu atbrīvotības vilni.

Tūdaļ pēc koncerta Mākslas akadēmijas karnevālā (kam sekoja Māra Melgalva dzejas vakars Mazajā gīldē) grupas mūziķiem uzmanību pievērsa Valsts drošības komiteja jeb čeka. Kulakovu pat «izsauca uz paklāja» partijas centrālkomitejā. Viņš navi bolija acis, raustīja plecus un stāstīja, ka interesē tikai mūzika. *Pērkonam* satikšanās ar valsts drošības struktūrām iznāca bieži.

«Uz pratināšanām čekā stāpīja Ievas pirmo viru fotogrāfu Sergeju Akurateru. Viņš bija viens no Rīgas brīvdomātājiem, pa saviem kanāliem bija aizsūtījis uz Rietumiem *Pērkonā* pirmos ierakstus. Smieklīgākais bija tas, ka, palaižot Sergeju mājās, čekā viņam bija teikuši: pasveiciniet savu sievu, mēs klausāmies *Pērkonā* mūzikul!» atceras Kulakovs. 1983.gadā Hamburgā Vācijas latviešu izdevniecība izdeva vinila plati *Latvijas roka izlase*. Vienā plates pusē bija *Pērkonā* dziesmas. Uz vāka – Ieva Akuratere ar ģitāru, baltā linu tērpā, sarkanbaltsarkanu karogu fonā. Izdevniecības nosaukums bija *KGB**, to Vācijas letiņi, pasmiedamies par čeku, tulkoja kā Kultūras glābšanas biedrību.

«BIJA AZARTS, NEVIS BAILES!»

Pērkonu padomju cenzūra aizliedza 1983. gadā, jo varai šķita, ka grupa slikti ietekmē jauniešu prātus. Lai arī dažu gadu laikā viņi

Emocijas nonāca līdz baltkvēlei, un soliste Ieva Akuratere norāva un publikā iemeta krūšturi – padomju laikos tas bija kaut kas neiedomājams

bija ieguvuši lielu popularitāti, valsts ierakstu studijās aizliegtos mūzikus neielaida. Nācās pašiem meklēt pagrīdes iespējas. Viņi Ievas Akurateres mātes mājās ierakstīja albumu *Mākslas darbi in Zibens pa dibenu*. Tos nelegāli izplatīja visā Latvijā.

Pērkons bija brīvdomātāji ar nacionālu nostāju. Visi bija interesējušies par vēsturi, arī par Latvijas vēsturi. Par to daudz bija stāstīts bērniībā ģimenēs. Ievas Akurateres vectēva brālis ir dzejnieks un politiķis Jānis Akuraters, viens no 1918.gada 18.novembra Latvijas valsts dibinātājiem. «Mēs bijām patriotiski, bet vienlaikus ar ļoti profesionālu attieksmi pret mūziku,» stāsta Kulakovs. Viņam, divdesmitgadniekam, toreiz bijis svaigi radīt labu rokāmūziku latviešu valodā.

Savs stāsts par patriotismu un brīvības ideju ir arī Raimondam Bartaševičam – viņa tēvs bija leģionārs, bērniībā kopā ar vecākiem Raimonds klausījās radio *Amerikas*

balss. Redzēja, kā radi, ģimenes draugi atbrauc no Noriļskas bez rokām, kājām, akli. «Un jūs man prasāt, vai astoņdesmitajos bija bailes kāpt uz skatuves? Kāda čeka! Man bija azarts, nevis bailes!» – tā dziedātājs.

Pēc pirmā aizlieguma (pēcāk sekoja otrs!) *Pērkons* atgriezās aprīlī 1984.gadā. Laiks, kad nedrīkstēja uzstāties, bija grūts. Sāpēja netaisnība, lai arī bija rēķinājušies ar padomju režīma reakciju uz dumpīgajiem koncertiem. Mūziķiem bija jāatrod iespējas pelnīt iztiku. Raimonds Bartaševičs un Leons Sējāns strādāja kombinātā *Māksla*. Frēzēja ozolkoka durvis. Ievu Akurateri atbalstīja mamma, teātra zinātniece Līvija Akuratere. Kulakovam vecāki no laukiem sūtīja kartupeļus, bet pats piestrādāja par kapelmeistaru deju kolektīvā. Visi bija jauni, visiem bija ģimenes, tās vajadzēja uzturēt.

Atgriezies uz skatuves palīdzēja komponists Imants Kalniņš. Tolaik drīkstēja uzstāties tikai tās grupas, kas spēlēja Komponistu savienības biedru dziesmas. Kulakovs tāds nebija – *Pērkonā* dēļ viņš pat nevarēja iegūt otru augstāko izglītību konservatorijas komponistu klasē. Kalniņš gan bija Komponistu savienības biedrs. «Rakstām kopā!» viņš teica. Tā tapa Imanta Kalniņa, Jura Kulakova un Jura Sējāna rokoratorija *Kā jūra, kā zeme, kā debess* ar Māra Čaklā vārdiem. Katrs komponēja mūziku savai poēmas daļai. Kalniņš paaicināja Ievu Akurateri un Raimonu Bartaševiču galvenajām lomām savā rokopērā *Ei, jūs tur!*

Pirmais koncerts pēc aizlieguma bija Latvijas ansambļu skatē Liepājā 1984.gadā. *Pērkons* bija labi sagatavojies. Plūca laurus un dabūja atļauju atsākt koncertēšanu. Latvijas mūziķi tolaik jokojuši, ka jātaisa «Jura Kulakova vārdā nosauktā ārpuskārtas ansambļu skate». Tādu viņi neformāli patiešām sarīkoja. Tajā laikā arī populārajam *Menuetam* bija piešķirta viszemākā – trešā – koncertēšanas kategorija. Pirmā nozīmēja atļauju spēlēt Latvijā, otrā – rajonā, trešā – tikai savā kultūras namā. *Menuets* spēlēja Rīgas radiorūpnīcas kultūras nama zālē, citur nedrīkstēja.

Pērkonam vidēji bija 28 koncerti mēnesī, atceras solists Nauris Puntulis. Neiedomājami intensīva slodze grupai bija gadiem ilgi, ne mēnešiem. «Ja dari to, kas tev patīk, un saņem tautas mīlestību, nav grūti,» Puntulis atzīst. Naktīs pēc koncertiem braucot mājās, reizēm autobusā gan sākuši histēriki jokot. No pārguruma. Taču bija jaunība, tuvojās Atmoda, tā aizvien pieņēmas spēkā, un *Pērkons* dzīvoja eiforijā.

Ilgī spēlēt *Pērkonam* nesanāca. Jau pēc gada viņi sarīkoja slavenāko rokconcertu Latvijas vēsturē – Ogres estrādē. To filmēja režisors Juris Podnieks un 1987.gadā izveidoja stāstus savai dokumentālajai filmai *Vai viegli būt jaunam?* Ogres koncerta dienā Podnieks brauca no filmēšanas Latgalē un pa ceļam piestāja Ogrē. Bija tik fascinēts par notiekošo, ka aizmirsta par mūziķiem

Pērkonā publicitātes foto pirms pagājušā gada pavasarī notikušās koncertturnejas *Sapumpurots zars*. No kreisās: Juris Sējāns (bass, vokāls), Raimonds Bartaševičs (vokāls), Juris Kulakovs (taustiņi), Ieva Akuratere (vokāls), Leons Sējāns (solo ģitāra) un Ikars Ruņģis (sitamie instrumenti)

un aizrautīgi filmēja tikai jauniešus. «Lodāja man gar sintezatoru,» atceras Kulakovs. Pēc koncerta emociju un protesta gara pārņemtie jaunieši izdemolēja divus vilciena Ogrē-Rīga vagonus. Bija gari tiesas procesi, ar apsūdzētajiem. *Pērkonu* atkal aizliedza.

Koncerts Ogrē bija sācies miermīlīgi – visi sēdēja. Taču pamazām ar katru dziesmu aizvien lielāks pūlis pietuvojās skatuvei, enerģiski lēkājot līdz. Šodienas acīm skatoties, tas liktos tik pašsaprotami. Televīzijas arhīvos saglabājušies kadri – jaunieši ārdās, bet miliči akmeņcietām sejmā cenšas uzturēt kārtību.

Par incidentu vilcienā mūziķi uzzināja tikai nākamajā dienā ziņās. Nākamais koncerts – pēc nedēļas Saulkrastu estrādē. Turp sabrauca simtiem miliču. Lai meitenes ar ziediem tiktu līdz skatuvei, viņām bija jādodas cauri miliču ķēdei. Saulkrastu estrādes kalna galā stāvēja divas pelēkas *Volgas*, tajās sēdēja kultūras ministrs un iekšlietu ministrs. Abi nevarēja sadalīt atbildību par šo «ārprātu».

Pagāja atkal daži gadi, līdz *Pērkons* atgriezās uz skatuves. 1987.gada vasarā viņi piedalījās festivālā *Liepājas dzintars*, un gada nogalē *Mikrofona aptaujā* trešo vietu ieguva Atmodas laika hits *Gandrīz tautasdziesma*.

balsi un nespēju noturēt meliņu ir interesants. Savā laikā Kulakovu neuzņēma Līvānu bērnu mūzikas skolā, teica: ar tādu balsi ne. «Es nespēju savu balsi savaldīt, lai trāpītu uz notīm. Kamēr trāpu, nots jau ir garām,» viņš smejas. Piemēram, vienā no slavenākajām *Pērkonā* dziesmām *Baletmānija* ir Kulakova melodeklamācijas fragments: «Laimīgi atkal pie loga es smejos – manā sētā kreitini dejo. Viņi to labāk par normāliem māk, viņiem tas iznāk patiesāk.»

Izrādās – šajā fragmentā, ko Kulakovs, kā tas šķiet klausītājam, tikai norunā, ir notis, ko viņš vienkārši nespēj nodziedāt (sākas ar mi bemol). Šis notis 2011.gada augustā dabūja izdziedāt lielais svētku koris *Rīga 810* svinību koncertā *Meistars. Dziesma. Leģenda* Mežaparka estrādē. Pats Kulakovs smiedams spēlēja akordeonu.

Koncertos *Pērkons* vienmēr izcēlās ar oriģinālu un spilgtu izpildījuma manieri un skatuves tērpiem. Ieva Akuratere absolvējusi Lietišķās mākslas vidusskolu, Raimonds Bartaševičs Mākslas akadēmijā studēja grafiku. Stila izjūta pašiem bija lieliska, bet pēc pirmajiem koncertiem grupai tika piesaistītas tērpu mākslinieces Liesma Riekstiņa un Iveta Graša. Krāsainie tērpi, ar kuriem *Pērkons* atgriezās uz skatuves *Liepājas dzintarā* 1987.gadā, bija viņu darbs. Viņš radīja arī grupas izsmalcinātus brokāta, samta tērpus ar izšuvumiem.

Pērkons bija pirmā Latvijas grupa, kas 1989.gadā devās koncertēt uz Rietumiem. Viņus uzaicināja Amerikas latvieši. Nopirkuši vecu busiņu, kas tika pārtaisīts tā, lai tajā var arī gulēt, mūziķi mēnesi ceļoja pa ASV pilsētām, spēlēja klubos. Lai arī galvenie klausītāji bija trimdas latvieši, saņēma arī vietējas preses recenziju: «Tāda balss, ka engļeļus var saukt no debesīm lejā,» par Ievu Akurateri rakstīja Kalamazū lielākais dienas laikraksts.

Pēc tam uz ASV koncertēt brauca arī citas tajā laikā pazīstamas latviešu grupas – *Jumprava*, *Zodiaks*, *Remix*.

Pērkons var parakstīties zem katra vārda, ko dzied, reiz intervijā izteicies Raimonds Bartaševičs. Savukārt Juris Kulakovs atzīst, ka varētu nolasīt lekciju par dzejoļiem, kas izmantoti *Pērkonā* aptuveni 70 dziesmās. Viņu spēks un arī imesls, kāpēc nekad nav konfliktējuši un nav arī izjukuši, ir, kā paši uzskata, demokrātiskās diskusijas. Vienmēr visus lēmumus apsprieduši kopā. No grupas šo gadu laikā aizgājuši tikai divi dalībnieki: Dainis Straziņš – jo gribējās mierīgāku ģimenes dzīvi, un Nauris Puntulis – jo sāka studēt vokālo mākslu un patlaban strādā operā, ir arī kultūras ministres padomnieks.

Pērkonā nekad nav valdījusi hierarhija. Visas spilgtās personības – un tādas ir veselas septiņas – toni grupā noteica kopā. «Diskusijas, līdzvērtīgums – tā ir patiesā demokrātija,» spriež Kulakovs. «Tikai tā mūs ir noturējusi kopā tik ilgu gadus.» ●